

مسائل فقہیہ

محل اذکارہ :
 در سعادتندہ باب عالی جادہ سندہ
 ادارہ مخصوصہ

انتظار :
 مسئلہ کنزہ موافق آثار جدیدہ مع المنونینہ
 قبول اولنور
 در حج ابدلہین آثار اعادہ اولغاز

دین ، فلسفہ ، ادبیات ، حقوق - علوم دین باحث ہفتہ لق رسالہ در

مؤسسلری : اوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب

سنہ لکی	التی آیانی	درسہ دندہ
۶۰	۲۰	ولایاتدہ
۸۰	۴۰	ملاک اجنبیہدہ
۸۰	۴۰	

تاریخ تاسیسی :
 ۱۱ نور ۳۲۴

در سعادتندہ نسخہ سی ۵۰ پارہ در

قبیلہ دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسہ سنوی
 ۲۰ فروش فضلہ آلنیر

در سعادتندہ پوستہ ایله کوندریلیرسہ ولایاتبدلی اخذ اولنور.

باعث اولدی . قرآن کریمک یدی لغت اوزره انزال بیورلمسی ایچون جناب حقه دعا ایلدی . آنک بو دعای رسالتناهیبری قرین اجابتکاه رب العالمین اولدی . بعده جبریل امین قرآن کریمی حضرت رسوله یدی لغت اوزرینه تبلیغ بیوردی ، یعنی بین القبائل الفاظنی تکلم ومعانیسنی تفهمده صعوبت چکیلن بعض کلمات قرآنییه یدی لغت اوزرینه رسول علیه السلامه تلاوت و تعلیم ایلدی . بونک اوزرینه حضرت رسول اصحاب کرامنه وبالخاصه قرا حضرتانه اشبولغات سبعه یی تلاوت و تعلیم بیوردینی کبی قرا حضرتائی دخی حضرت رسولدن اخذ ایتدکاری لغات سبعه یی قبائله تعلیم ایتدیلر . یعنی قرا حضرتاندن هر بری تعلیمنه مأمور اولدینی قبیله یه بالکمز لغت جهتیله لغت قریشه مخالف اولان یرلرده او قبیله نیک کنندی لغتیه قرآن کریمی تعلیم ایتدی .

از جمله ابی ابن کعب حضرتلری (کما اضاء لهم مشوا فی) آیت کریمه سنده کی (مشوا فی) لفظ شریفنی بعضاً اصلی اوزره (مشوا فی) و بعضاً مرادفی اولان (سعوا فی) و بعضاً دیگر مرادفی اولان (مروا فی) دیه تلاوت و تعلیم ایدیور ایدی .

کذا ابن مسعود (رضی) حضرتلری ده (للذین امنوا انظرونا) آیتنده کی (انظرونا) قول شریفنی بعضاً اصلی اوزره (انظرونا) و بعضاً مرادفی اولان (امهلنا) و بعضاً دیگر مرادفی بولنان (آخرنا) دیه تلاوت و تعلیم ایدیور ایدی .

کذا مشارالیه بر کون بر اعرابی یه (ان شجرة الزقوم طعام الایم) آیتی تعلیم ایتدیکی صروده اعرابی یه (طعام الایم) لفظ شریفنی اصلی اوزره قرائت ایتدیره مدی . اعرابی (طعام الایم) یرنده (طعام الایم) دیور ایدی . ابن مسعود (رضی) بر قاج کره بولفظ شریفنی اعرابی یه تکرار ایتدیردی ایسه ده اعرابینک دینتی دوزکده میخجه (الایم) یرنده آنک مرادفی اولان (الفاجر) کلمه سنی تلفظ ایدیه بیلیرمیسک؟ یعنی (طعام الفاجر) دیه بیلیرمیسک؟ سؤال ایتدی . اوده : اوت ، جوابی و یردی . ابن مسعود (رضی) : اویله ایسه اویله او قو دیدی . اوده اویله جه او قوددی . دیگر بعض کلمات قرآنییه دخی لدی الإیجاب ایشته بومنوال اوزره متعلمک حاله کوره وجوه عدیده ایله تلاوت و تعلیم اولیور ایدی .

مع هذا قرآن کریمک بویله بعض کلمات شریفه سنک حسب الإیجاب مرادفلری اولان دیگر بعض الفاظ ایله تلاوت و تعلیمی هیچ کیسه نیک نظر دقتنی جلب ایتیور و هیچ بر مؤمنک فکرنی بوزمیور ایدی . زیرا قرآندن بر معنایی لدی الإیجاب یدی لغت فصیحندن هر هانکی بر لغت ایله ایرادینه اذن الهی لاحق اولمش و بوده بتون قبائل عربک معلومی بولنمش اولنله بونده فکر بوزه جق ، موجب اختلاف اوله جق برشی یوق ایدی .

بو حال یعنی بعض کلمات قرآنییه نیک حسب الإیجاب لغات عدیده ایله تلاوتی حالی ، بین المسلمین اصلاً اختلافی موجب اولیه رقی حضرت عثمان زمانه قدر دوام ایتدی . مشارالیه حضرتلرینک مقام خلافت کبرایه تعیین

یازلمش اولدینی می ثابت اولیور ؟ شبهه یوق که بوشق ثانی ثابت اولیور . بو ثابت اولنجه امیر خان کرک بوققره ایله ، کرک بوندن اول یازدینی روایتلر ایله قرآنک کیمک طرفندن جمع ایتدیکی معلوم اولدینی دکل بالعکس برچوق ذوات معلومه طرفندن بو خدمت مقدسه نیک ایضا ایدلمش اولدینی اعتراف ایله نقیض مدعاسنی اثبات ایلمش و بوراده دخی کندیلرینک اصول مناظره یه و طرق استدلاله اصلاً واقف بولندقلرینی بتون خلقه اعلان ایتمش اولیور . چونکه بوتقدیرده امیر خان : (قرآنی کیمک جمع ایتدیکی معلوم دکلدر) دعواسنی اثبات ایچون (زیرا علمای اسلامیه نیک بیانلرینه کوره قرآن زمان نیده جمع ایتدیکی کبی صکره صدیق و علی و سالم مولی ابی حذیفه و عایشه و ابن عباس طرفندن دخی جمع ایلدی) دیمش اولیور که ارتق بولدی ایله اودعوانک عینی می ، یوقسه نقیض می ثابت اولدینی قارئین کرامک انظار دقیقه سنه عرض ایله قرآنک اوچنجی دفعه جمعی کیفیتنی دخی بوجه آتی بیانه شروع ایدلم .

بالاده بیان اولدینی اوزره حضرت صدیق زید ابن ثابت قرآن کریمک هر سورهنی آیری آیری صحیفه لرده یازدیر و بده سور شریفه قرآنییه بلا ترتیب جمله سنی بر محله جمع ایتدیردکن صکره بوحف مطهره یی یاننده حفظ ایتمش ، و اندن صکره بوحف مطهره حضرت عمرک یاننده و آنک وفاتیله دخی کریمه سی ام المؤمنین حضرت حفصه رضی اه عنهانک خانه سنده محفوظ قالمش ایدی . حالوکه اوزمانه قدر قرآن کریم بلاد اسلامیه نیک هر طرفه طاعلمش و عدد مصاحف پک زیاده چوغالمش ایدی . فقط بومصاحف شریفه وجوه قرائت حسیه یکیدیگرینه آرزوق مخالف ایدی . مع هذا بونده بر بآس یوق ایدی . چونکه بو اختلاف ، معنی جهتیله دکل ، بالکمز لغت جهتیله ایدی ، حسب الإیجاب معنای واحدی الفاظ مترادفه ایله افاده قیلندن ایدی . بویسه مجرد قرآنک تلاوتنی تسهیل و معناسنی دهها واضح بر صورتده تفهیم حکمتته مبنی ایدی . بوده اذن الهی ایله اجرا اولیور ایدی . زیرا قرآن کریم اساساً لغت قریش اوزره نازل اولمش ایدی . کرچه بتون قبائل عرب عین لسان تکلم ایدیوردی ، قرآن ده عربیدر ؛ فقط قبائل عربک بعض لغتلی آره سننده فرق وار ایدی . حتی بر قبیله نیک استعمال ایتدیکی الفاظده بیله بوفرقت بولنیور ایدی . نته کیم هر قومک لساننده دخی بو کیفیت موجوددر . عین صنفه منسوب اولوبده آیری آیری قصبه لرده ، کویلرده ساکن اولان اهلینک استعمال ایتدکاری الفاظدن بر چوغنک معنی جهتیله دکل بالکمز لغت جهتیله یکدیگرینه مخالف اولدینی هر مملکتده کورلمکده در .

ایشته بوسببندن طولانی برچوق کیمسه لر قرآن کریمک بعض الفاظ شریفه سنی ایلك نازل اولدینی وجهله کرک تلفظده ، کرک معناسنی تفهمده صعوبت چکیور و بویسه قرآن کریمک سرعت انتشارینه و بتون قبائل طرفندن معانی منیفه سنک سهولته آکلا شلمسنه مانع اولیور ایدی . بو حال حضرت رسولک اضطرابات نبوتناهیارینه

طیقامش ، کوزلرینه پرده چکمش ؛ اونلر حقیقتی آ کلامازلر ، طوغرونی ایشتمزلر ، راه صوابی کورمزلر ؛ اونلر او درجه شاشقین کیمسه لدر . سن ، ای حقیقتی سون ، طوغرو یولدن کیدن رسولم ، امین اول اونلر بلالرینی بوله جقلر ، اونلر ایچون دهشتلی عذاب واردر . صره سنی کلنجه عذاب ربانی می آ کلارلر .

(ومن الناس من يقول آمنا بالله وباليوم الآخر) بعض انسانلر وار : « بز ، الله و آخرت کونه ایناندق » دیرلر ؛ (وما هم بمؤمنین) حالبوکه اینانماملردر ، اوشرف ایمان اونلرک قاره قبلرینه نصیب اولمامشدر ؛ ظاهراً مسلماندرلر ، فقط قبلری کفرله ، هر درلو لوثیات ایله طولودر . اونلر او یله زعم ایدرلر ، بویله یاقمله ، ایچنده کی کفر و فسادلری کیزله یهرک آغزلریله حقدن دم اورمقله ظن ایدرلرکه (يُخادعون الله والذين آمنوا) اللهی و قبلری ایمان نور یله پارلایان حقیقی مؤمنلری اغفال ایدرلر . (وما يخدعون الا انفسهم وما يشعرون) بیلیمزلرکه کندیلرینی آلداتیرلر . هیچ قبلرده کی اسراره واقف اولان الله عظیم الشان آلدانیرمی ؟ هیچ قبلری انوار حقایقه مالی پاک مؤمنلر بویله شیلره قایلیرمی ؟ .. آلدانان یه کندیلری در : بویله آلدانه جغم خولیا سیله سیئات دفتلری دولیور .

(فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا) اونلرک قبلرینده خسته لک ، مرض نفاق ، مرض حسد واردر ؛ اونلر ایچین ایچین یانیور ، کوندن کونه انسانلقدن چیقیور ، حسیض بهیمیتهدوشیورلر ؛ الله ده دائماً اونلرک بو مرضلرینی زیاده لشدیرر ، هر کون ، هر زمان بیانات حقه سبحانیه سیله اونلرک یورکلرینی ده لر ، یاقار . اونلر ایستلرکه هپ بو یابدقلرینه الله (جل شانہ) حضرتلری : « عین حکمت در » دیسون . اونلر قرآنی آله آلامزلر ، احکام جلیله سنی ایشتمک ایسته مزلر ؛ چونکه آلدجه ، ایستدکجه مرضلری تزیاید ایدر . وجدان عذاب او نلری یر ، بوتر .. فقط یالکیز بونکله قالمایه جق ، (ولهم عذاب الیم بما كانوا یكذبون) الله جل شانہ ، اونلره دهشتلی عذاب ویره جک ، دنیا ده حبس و قتل اوله جقلری کی آخرتدهده یالانلری بر زبانی اولوب کندیلرینه ابدی عذابلر ایده جک .

اونلر اودرجه خائن ، اودرجه طولاندریحی ، یالانچی کیمسه لدردرکه (واذا قيل لهم: لا تفسدوا فی الارض، قالوا: انما نحن مصلحون) اونلره : « ندر بو یابدیغکز ؛ اورته لغی فساده ویردیگز . یامایک ، عالی بو قدر قاریشدرمایک ، مؤمنلری بویله آلداتمایک ؛ عیدر ایتمیک ، یاز یقدر ایله میک ! .. » دیندیکی وقت ، دیرلرکه : « نه دیمک ؟ .. بز افسادمی ایدیورز ؟ حاشا . بز ایشمز صلاح در ، بز اصلاح ایدیورز ، بز مصلحز » . (الا انهم هم المفسدون ولكن لا يشعرون) ای حقیقتیور مؤمن قوللرم ! آکاه اولو کزکه اونلر مفسددر ، فقط مفسد اولدقلرینی بیلیمزلر . هپ « ای یاییورم » زعمنده بولنورلر . وجدانلرینی بو صورتله اسکات ایتمک ایستلر . (واذا قيل لهم : آمنوا كما آمن الناس ، قالو : انؤمن كما آمن-

بیورلدیغندن برسنه صکره یعنی هجرتک یکر می بشنچی سنه سنده شام اردوسنک عراق اردوسیه برلشهرک ازربایجان وارمنه اوزرینه سوق اولنمی مقام خلافتدن امر اولندی . بو ایکی اردو خطه عراقیده برلشهرک اول جانبه حرکتله اورالرینی فتح ایستیلر . فقط بو صره ده عراق اردوسیه شام اردوسی آره سنده وجوه قرائتجه اختلاف ظهور ایستدی . چونکه شام اهالیسی ابی ابن کعبک ، عراق اهالیسی ایسه عبده ابن مسعودک تعلیمی اوزره قرآن کریمی تلاوت ایدیورلر ایدی . حالبوکه بو ایکی قرائت آره سنده بعض کلمات قرآنیده لغتجه اختلاف وار ایدی . بناء علیه بونلر یکندیکرینک قرائتی انکار ایستدی . آز قالدی که بیوک برفته ظهور ایده جک ایدی . بو حال اسف اشتیادن مداین عسکرینک امیری و حضرت رسولک محرم اسراری اولان (خدیفه بن ایمان) حضرتلری پک زیاده متأثر اولدی ، بتون اهل اسلامی بر قرائت اوزره جمع ایتمک لزومی تأمل ایلدی ، اورادن کوفیه عودتده بو بختی میدانه قویدی ، اوراده بولسان بر چوق اصحاب کرام آنک بورآینی تصویب ایستیلر ایسه ده ابن مسعود (رض) مخالفت ایستدی . لغات سبعة دن هیچ بر لغتک قرآندن قالدیرلمسی اصلا جائز اوله میه جنی رأینده بولندی ، اوده هان کوفه دن قالقوب مدینه یه کیندی ، بو اختلافک عاقبتی غایت وخیم اوله جنفی حضرت خلیفه یه عرض ایلدی . حضرت خلیفه دخی هر یرده مرجع و مأخذ اولمق و یالکیز لغت قریشه قصر ایدمک اوزره بر مصحف شریف ترتیبی رأی ایلدی . حضرت علی وسائر بعض اصحاب کرامی دعوت ایدوب بورآینی آنلره سویلدی . آنلر طرفدن آنک شورآینی قبول ایلدی . بونک اوزرینه حضرت خلیفه زید ابن ثابت و عبده بن زبیر وسعید ابن عاصی و عبده ابن حارث حضرتاتی دعوت ایدوب آنلره لغت قریش اوزرینه بر مصحف شریف یازملرینی امر ایستدی . وزید ابن ثابت (رضی اه عنه) حضرتلرینی بونلره رئیس تعیین ایلدی . بعده حضرت حفصه رضی اه عنهانک نزدنده محفوظ اولان صحف مطهره نی جلب ایدوب آنلره ویردی . فقط بو صحف مطهره لغات سبعة بی جامع اولدیغندن حضرت خلیفه کندیلرینه : زید ابن ثابت ایله قرآندن بر کله ده اختلاف ایدرلر ایسه اوکله بی همه حال لغت قریش اوزره یازملرینی تنبیه ایستدی . زیرا قرآن لغت قریش اوزره نازل اولمشدر ، دیدی .

ما بعدی وار موسی ماضم

مناقضین

(ان الذین کفروا سواء علیهم ، انذرتهم ام لم تنذرهم لا يؤمنون . حتم الله علی قلوبهم و علی سمعهم و علی ابصارهم غشاوة و لهم عذاب عظیم) او کیمسه لرکه کفر ایتمشدر ، عناد یوزندن نور ایمانی ظلمت شرک ایله اورتمشدر ، ای رسول ذیشانم ، سن آنلری عذابله اخافه ایتمش ، یا خود ایتمش سک ، اونلرجه هپ بردر ، هر نه یاپسه ک اونلر ایمان ایتمزلر ، هر نه سویلسه ک آنلر حتی قبول ایلمزلر . الله (جل شانہ) اونلرک قبلرینی قیامش ، قولاقلرینی

اونلر بویله بیابان وحشته قالان سفیلردر، اونلر بویله ظلمتلر ایچنده پویان اولان منافقلردر. اونلره نه بر قمرک ضیای رنگینی راهبر اولور، نه بر فجر آتینک طلوعی. بونلر فورطنه لی، مظلم، دهشتناک برشب یلدا ی ابدینک محکوم قهریدرلر. (یکادالبرق یخطف ابصارهم کما اضاء لهم مشوا فيه واذا اظلم عليهم قاموا) اونلر ایچون رهبر، اونلر ایچون ضیا ییلدیرملردر؛ مدھش برعذاب وجدانی ایچنده طی مراحل ایدرلر، صاعقه لر آلتده یورورلر؛ کوزلرنده نور قالمش، شمشکلر چاقدقچه بر آدیم آتارلر، صوکر اینه ظلمتده قاهر ق خائب وخاسر سنده لرلر.

ایشته اونلر بویله بر صاعقلق وعمی ایله کرداب عذاب سور و کئیورلر. (ولوشاء الله لذهب بسمعهم وابصارهم ان الله على كل شیء قدير) اکر الله (جل شانہ) دیلسه یدی اونلرک بوباطنی صاعقلق و کورلکلرینی ظاهر آده ویرردی. الله عظیم الشان هر شینه قادر در.

(يا ايها الناس اعبداوا ربكم الذي خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون) ای چشان وجودی کبی دیده بصیرتی ده روشن قولرم، سز اونلر کبی اولمایکز، ربکزه، سزی وسزدن اولکیلری یوقدن وار ایدن رب ذوالجلالکزه عبادت ایدیکز، حقیقتدن آیریلما یکز، سزک ایچون اتقا، فلاح وسعادت ماملردر... ابرار شرف

تذکره حوائک

یادماضی

مقاطعه سی اسپهانک هر سهمی دردر کیسه فائض اولق اوزره یوز یکر می بش تام سهم ترتیندن بر سهم ایله نظارت قلبه وتوابعی مقاطعه سی اسپهانک هر سهمی دردر کیسه فائض اولق اوزره التي تام سهمدن بر سهمک ربع حصه سنی بوجه مالکانه متصرفلری فلان بن فلان وفلانہ بنت فلانہ دن پدر مک تفرغ ایلدیکی صدرین محترمین امضالریله ممضی حجت شرعیده افاده اولندیغی خصوصنی. و دیگری استانبول وتوابعی امته کرکندن بهر بش کیسه سی بر سهم اولق اوزره درتیوز تام سهمدن بر سهمی بلمزایده مرحومک عهده سنده تقرر ایتدیکنی متضمن بولمشدر.

بز ایکی قرن داش رفاه حال ایله کولوب اوینایور و اقران و امثالنر ایچنده ناز و نیاز ایله بیویور ایدک. اوکی پدر اؤک ایچنده اتا بکلک معامله سی ایدر و اخلاقی پدر اوتده بریده کوردکجه بزله یادکار اخوت نظر شفقتیه باقرق الثفات ونوازشلرینی دریغ ایتزلر ایدی. بوجه تله لذت پدر نعمت بلندندن محرومیت مزدن بشقه بر نقصانمز یوق کبی کورینور ایدی.

شدائندن بعض مرتبه اضطراب رونمون اولان ایام شتا بر فیض

السفهاء؟) آنلره: «هرکسک حقیقتی قبول ایتدیکی کبی سزده طوغرو یوله کلک، ایمان ایدک، بوخبر ویریلن شیلره اینانک» دیندیکی وقت، دیرلرک: «ایمان می ایدم؟ او عقلنسر جاهلر کبی بویله شیلره بزده می اینانم؟». (الا اثم هم السفهاء ولكن لا یلمون) ای بیلکزکه اصل عقلنسر، فکر سز سفیلر اونلردر؛ فقط نه فائده که بونی تقدر ایدمزلر.

(واذالقولوا الذين آمنوا قالوا: آمنا، واذخلوا الى شياطينهم قالو: انا معكم انما نحن مستهزون) صاف، حقیقی بر مؤمن ایله کوروشدکلری وقت: «بزده مؤمنز، ایمان ایتشزدر» دیرلر، همپاری اولان شیطانلره یالکز قالنجهده: «بز سزکه برابرز؛ مؤمنلره قارشی بز او معامله مز، اونلره استهزادر، الایدر» دیورلر. (الله یستهزیء بهم ویعدهم فی طغیانهم یعمهون) فقط ای بیلسونلرکه الله اونلره استهزا ایدر. وادی ضلالتده سور و کئمه لرینی تمید ایدر.

(اولئك الذين اشتروا الضلالة بالهدى فجارحتم تجارتهم وما كانوا مهتدين) آنلر اوله بر طاقم حقادرکه هدایت وسعادتده بدل ضلالتی اشترا ایدرلر؛ یاره ویره رک، بتون موجودیتیه چالیشه رق کناه قازانیرلر. فقط بوتجارتدن بر خیر مفقود، بوقازانچدن بر فائده یوق، بویله یایمقله مظهر هدایت اوله مازلر.

(مثلهم کمثل الذی استوقد ناراً فلما اضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم وترکهم فی ظلمات لا یبصرون) بیلیر میسکز، اونلر نصل آدملردر؛ سزه تشبیه ایدیم: هانیا بعض قافله لر صحرا ده، قورقولو بیابانده آتش یاقارلر، وقتاکه آتش اطرافی آیدینلا تمغه باشلار، الله آتسک نورینی، ضیاسنی آلهرق آنلری ظلمتده بر اقریر. هیچ بر طرفی کورمیه رک خائب وخاسر قالیرلر... ایشته بونلرده طبقی بویله در، چالیشیرلر، چالارلر، صوکنده خیت وخسرانه محکوم اولورلر. بونلر اوقدر سرسم مخلوقلردرکه (صم بکم عمی فهم لایرجعون) قولاقلری طیقاعش، هیچ حقیقتی ایشتمزلر.. دیلاری طوتولش، هیچ طوغرویی سویلمزلر.. کوزلری کورلشمش، هیچ حقی فرق ایتزلر... آرتق بونلردن بر خیر، برندامت اومولماز؛ بونلر بویله حشر اولوب کیده جکلر.

یاخود باشقه درلو تشبیه ایدیم: (اوکصیب من السماء فی ظلمات ورعد و برق یجملون اصابهم فی آذانهم من الصواعق حذر الموت والله محیط بالکافرین) بونلر طبق اوقورقونج کیمسلر کبی درکه فورطنه لی کیجه لرده، ارض وسما بر برینه قاریشدیغی وقت، کوک کوزله لری، ییلدیرملر اورتلغه دهشت ویردیکی آنده صاعقه لرک دهشتندن، اولوم قورقوسندن او کورولتولری ایشتمه مک ایچون قولاقلرینی طیقارلر. هیچ قولاغی قیامقله اصابتی مقدر اولان صاعقه دن قور تولق ممکن میدر؟ علم سبحانی او کفر ایله، خیانتله طولو قبلرک خفایاسنه واقف در، بتون اقوال و افعال بشری محیطدر، زمانی کلنجه عذابندن قور تولق امکانی یوقدر.

نسبت به زوائد عد اولنان اوتنه بری شیلری صامغه باشلادق ، بوده بتدی . بوندن صوکره حالمزده ، قیاقتمزده بتون بتون بیکسلاک نشانلری کورندی . وقتیه بایراملرده سیرانلرده کندی حاللرنجه کیدریلوب قوشادیلور ولالاری اللرندن طوتوب کزدیریلبور اولان شوایکی یتیم ، اوینه کوندرده فلکک بونوازشنه نائل اولدقدن بشقه ایام سائرده دخی جالب مرحمت برحاله دوچار اولدیلر . نازمزی چکه جک ، آغوش عاطفته آتیه جق نه برندر ، نه ندای حزینانه مزی ایشیدیر بر فریادرس وارایدی . اوزمانک حافظه مده محکوک خاطرات تأثرندرکه نه وقت براوکسر کورسه امچم تتر ، همان تطیب خاطرینه شتابان اولورم .

بر آز وقت اومزک قارشوسنده جانفدا خاتون مکتبه کلوب کیتمشیدک . صوکره بنی فاتح جوارنده حافظ پاشا مکتبه ویردیلر . مکتبک خواجه سی سلطان سلیم جامع شریفی باش امامی حافظ اسماعیل افندی مرحوم ایدی . اوراده قرآن کریمی حفظ ایتدم . صوکره تعلیم او قودم . تعلیم : وقف محللرینی و اوزرلرینه موضوع سجاوندلرک نوعی بلله یه رک قرآن کریمی تجوید اوزره اوقومقده رسوخ پیدا ایتدیرن اصوله اطلاق اولنور .

استطراد

[علم تجوید و قرائنده بیان اولن دینی اوزره وقف : برکله بی مابعدندن سکتة طویله ایله قطع ایتمه دینور . وقف انجق معناسی تام اولان شی اوزرینه اولور . بعض علماء تجوید وقفی : لازم ، مطلق ، جائز ، مجوز لوجه ، مرخص ضرورة نامبرله بشه تقسیم ایتش ووقف لازمه «م» ، مطلقه «ط» ، جائزه «ج» ، مجوزه «ز» ، مرخصه «ص» حرفلریله اشارت ایلمشدر . وقف محللرینی کوسترن بو اشارتله «سجاوند» دینور .

وقف لازم او وقفدرکه ایکی طرفی وصل ایدلسه معنی تغیر ایدر وسوزک حلاوتی زائل اولور . وقف مطلق : مابعدیله ابتدا مستحسن اولان وقفدر . وقف جائز اودرکه ایکی طرفدن ایکی موجبک تجاذبه مبنی کندیسنده وصل و فصل جائز اولور . وقف مجوز لوجه اودرکه بروجبه مبنی کندیسنده وقف تجویز اولمشدر . ضرورة مرخص اولان وقف اودرکه طوریلان محکک مابعدی مابعدندن مستغنی دکل ایکن کلامک اوزامسندن طولایی نفسک انقطاعی جهتیله طورلغه مجبوریت حاصل اولسنه مبنی اکا رخصت ویریلور .

وقف اولنیه جق یرلره «لا» اشارتی وضع اولنور . (لا وقف علیه) دیمکدر . بو اشارت بعض آیت باشلرینه ده وضع ایدیلور و بوندن مقصد ، آیت ثانیه نیک برنجی آیه لفظاً ارتباطی بولندیغندن ایکی طرفک وصلنه اشارت ایتمکدر . فقط رأس آیت اولق اعتباریله اوکی یرلرده وقف حسن ، و مابعدلریله ابتدا مستحسندر . شو حالده اوهنللو مواضعده ، آیتین آره سنده کی ارتباط لفظی به نظر آ وصل اولنه بیله جکی کبی رأس آیت اولق اعتباریله وقف ایدلسه ده اولور . انتهى]

جدید ایله موسم روح افزای بهاری تریته ایلدیکی کبی حقیقته اطلاع ادراک ضعیف بشرک پرواز ایدمه مدیکی قدر دخی بعضاً اولورکه بر لطف نوین ایله متمم ایتک ایچون طبع بشرک ظاهره باقوبده بادی امرده خشنود کورنمدیکی بر صورتده تجلی ایدر . بو قیلدن اوله رق بر مدت بزدن حسن طالع یوز چویرمش کبی کورندی ، اولکی حالک بر خیال المناکندن بشقه بر شی قلمدی . آرهدن بر مدت کچدی ، لالامز سعید وفات ایلدی . کندمزی انجق کچدی بیه جک اولان شو بر قاچ شی ، عائله ایچنده عائله پیدا اولدینی وهیچ بریمزک شو اثر عاطفت پدردن بشقه بر مدار تعیشی ، بر پنا کاهی اولیوب جمله مزک کچمسی بوکا منحصر بولندیغی جهته اداره مزه یتشمز اولدی . بو عارضه بی ده عائله مزک معیشتجه مهم بر حادته تشدید ایلدی .

او آره لق حکومت سینه جه سلطان احمد جوارنده بر تسویه لزوم کورنمکه سالف العرض دکانک قارشوسنده کی اطه ده بولنان دکاندر هدم ایدیلره رک میدانه الحاق اولمش . جهت مقابله ده واقع دکاندرک سچاقلری کسلمش ، اوضره ده بولنان بزم دکانک ده بالطبع سچانگی کسلمک ایجاب ایلمش . دکانک اوک طرفی مکر کهنه ایتش . سچاق کسلور ایکن بتون بتون کوچوب کتسونمی ...

مستأجری بولنان ساقزلی یانی بدل اجاره نک ثلثانیله اودنمک اوزره تعمیرینی تعهد ایلمش . فقط مصارف تعمیریه نک حسابی کیم کوره جک . مرقومک انصافه کوره یوریدلمش . صکره بومصارف بر خیلی زمان بتوب توکنمک بیلمدی . دکانک قسماً بدل ایجارندن تأدیات وقوعبولدجه بوج تنزل ایده جکنه قبارمق استعدادینی الدینی وقتلریله اولدی . آز قالدی که یانی آله جنی مقابلنده دکانی ضبط ایتسون . برکت ویرسون که بیچاره صفوت کبی کریبانمز الی الابد بقال یانی نک دست تعدیسنده قالدی .

زواللی صفوتک قورتلمدی کتدی کریبانی

دودست اصوادور اتمکچیدن بقال یانیدن

یانی نک صنعتی نقاللق اولدینی حالده کندیسنده خیلیدن خیلی مؤرخلک مراتی و فیلسوفلق نشوه سی وار ایدی . متفلسف وتاریخ ناشناس اولان یانی بوفلره دائر سوز سویله مکدن پک خوشلانور ایدی . هله مکتسباتی صرف مجهولاتدن عبارت بولنان بزسنده کی مخاطبینی کورنجه عاداتا جوشار و بویولده ساعت رجه نفس توکتمکدن اوصاتق بیلمز ایدی . فلسفه وتاریخ نامنه اولان اوخرافه و افسانه لری بزنیجه مدت فرط لذتله استماع ایتدک و پک چوق کره اولوردی که : بونه عظیم معلوماندر ، دیه حیرتله غرق اولور ایدک . شویت مقتبس بزم اوزمانکی حیرتمزک ترجمان مؤداسی در :

دیردک صانه رق انی مهارت

یارب بونه علم نه فراست

اداره مز طارلاشدیغندن بروقتلر طبانجه ، قلنج ، قما ، انفه قوطیسی ، شال ، چبوق طاغی کبی مخلقاتدن اولوب آرتق حالمزه

خلقت اولامشده شو آهنكدار، شو محكم ابداع باصره پیرایه جلوه زار اولمش ؟

ایشته مادیونه بوسؤاللر ایراد اولننجه جان آلهجق طمارلرینه باصلدیغنی آکلارلر ؛ لکن ینه صیقیلمایهرق دیرلرکه : بونلرک کافهسی قانون انتخاب طبیعی سایهسنده حصول بولمشر .... انتخاب طبیعی قانونی نه ایش دیه جکسکز اوله می ؟ ها ! انتخاب طبیعی شودرکه طبیعت دائمی برترقیه سوق اولنمشر ؛ اینی سچهرک آلمایه ، کوتوی براتیاه میالدر . بونک ایچون دائما کاملدن اکمه میل اوکا طوغرو سیر ایدر ....

ایهاالعقلاء ، هیچ بوهدیانلر جواب دیه قبول اولنورمی ؟ سزه شمندوفر نه ایچون یوروپور ؛ دین آدمه اوث زیرا یورومیه ، اووالری قطع ایتمیه میالدرده اونک ایچون ، جوانی ویره بیلیرمیسکز ؛ حقیقتدن بحث ایتمک صدندن بولنان برعاقلدن بویله بر جوابک صدوری قابلمیدر ؛ لکن بزاونلره طبیعتی بویله ترقیه ، تکمله ، اجزای کائنات آره سنندن دائما افضل واصلحی انتخابه سوق ایدن سائق ندر ؛ دیه صورارسهق بزمله یکزبان اولهرق ایشته اوسائق بوتون اشیا اوزرنده کیف مایشاء اجرای تصرف ایدن ، بوتون اشیا اوزرنده حکمنی یورودن ، بوتون اشیا بی محیط اولان ید قدرت آلله در دیه جکرمی ؛ طبیعتک بوانسیاقی ، طریق تکملده کی بوترقیسی بوتون اکوان اوزرنده حائر تصرف اولوب اونلری علم و حکمت ازلیسی اقتضاسنجه سوق واداره ایدن بر آله مطلقک وجودینه جرحی ناقابل بر دلیل حسی ، بر برهان مشهود اولمازمی ؟

قانون انتخاب طبیعی مادیونک اک مشکل زمانلرده التجایستدکلی کریز کاهلریدرکه بونکده وجود خالق ذوالجلالی استدلال ایچون اک واضح بر دلیل اولدیغنی آکلایشیلدی . مادیوندن برینی یاقه لارده مناظرده بونقظهیه کتیررسه کز باقارسکز حریفک بتی ، بکزی اوچمش ، قوای عقلیه سی تارمار اولمش ، غایت مشکل بر موقع ملزمیتده پریشان بر حالده قالمش سزه زیرافت ایله ستوفتک شو سوزلرینی تکرار ایدپور : « او حالده نهدن بوقوه خالقه اسمنی آتشین حروف ایله سمایه یازمدی ؟ »

باقیکز شو فیلسوفلرک ، تربیه لرینک ، ذکالرینک پارلاقلغنه ، سرد ایستدکلی شهاک درجه اهمیتنه ، باقیکزده عبرت الیکز ؛ یارب ، یول سنک یولکدن باشقه سی دکلدر ؛ بزنی طاقتمزک فوقنده اولان بوکی سفیل هدیاندردن صیانت ایت . لکن بو آدملر ، غایت مصنع برکوشک کوروبده اونک هیچ برصانک اراده واختیاری لاحق اولمقسنزین کندی کنسینه قورولیویردیکنه ذاهب اولان شاشقینه نه قدرده بکزیورلر ؛ شمدی بویله برده باده بولنان حریفه اعتراض اولنسه ، سوزی استخفاف ایدلسه هیچ اوتانماز ، بلکه یوزسز بر آبدالك یاپهجنی کی یایغاره یه باشلایهرق دیرکه : اگر بوکوشک دیدیککز کی بریاچیسی اولسه یدی البته طواننه قدیلرله اسمنی یازاردی ....

کتاب اللهی مواجهه استاذده از بردن تلاوت ایلدی کمز اثنا دوقف ایتدی کمز محللرده کی سجاوندک نوعی علی الاکثر صورارایدی .
مابعدی وار برکت زاره : اسماعیل صفی

هدیه فکر

مادیونک شهاکیله آنلرک بطلانی

مع مافیه بز بونلرک هپسنی برافلمده بلااستنا هرقلی اشغال ایدن ، هر خاطره خطور ایدن شومهم سؤاللره جواب ویرملرینی کندیلرندن رجاده بولنلم :

عجا حد ذاتنده سامعه دن ، باصره دن نصیبی اولیان ماده نصل اولدی ده شو کائنات بدیی ، شو وجود معظمی اشکال وکیفیاتنده کورولن اونامتناهی تباینیه ، تنوعیه ابداعه قادر اولدی ؛ کوزیمزله کورویورزکه ماده بر طاقم احکام وقوانینه منقاد اولمشده اونلر واسطه سیله منطقی نسبتلر ، معتدل حدودلر دائره سننده تشکلاته مظهر اولمقده در . پک اعلاه نصل تصور اولنه بیلیرکه ادراک وتعلقل نعمتدن محروم اولان برشی کندیلکنندن فالقسونده عقول بشری مهوت ایدم جک صورتده برغایه کاله طوغرو ایلرولسون کیتسون ؛ نصل اولورکه عقل وادراکدن عاری اولان ماده انسان کی عقل وادراک خصائصندن متمتع بر عالم ، بر نسخه کبری وجوده کتیرسون ؛ نصل اولورکه ماده حکمتک معناسنی بیلمز ، اونی حس ایتمز ایکن حکیمانه برطاقم قوانین ایله اجرای حکم ایتسون ؛ نصل اولورکه ماده نظامک نه اولدیغندن خبردار دکل ایکن تکوین ایتدیکی مکونات آره سننده بویله بر آهنک ، بویله بر نظام حکمفرما اولسون ؟

زیرا بزکوزیمزله کورویورزکه جماداتدن نباتاته ، حیواناته ، انسانه وارنجه یه قدر بوموالید اربعه کائناتک هربری حس اولنور برترقیده همده سویه تصور دن پک بوکسک بولنان برغایه کاله طوغرو علی الدوام ترقیده در . نصل اولورده غیر مدرک اولان ماده عمیا کندیلکنندن بویله برسبیل ترقی تعقیب ایدر طورور ؛ نصل اولورده طویمقندن ، اکلامقندن معری بولنان ماده نباتات ، حیوانات جمادات عالمننده بوقدر مبدعات یارادیر ؛ سوکره اونلرک هر برینه محتاج اولدیغنی وسائط حیاتی حفظ نوعی ، اسباب بقایی ، وسائل ارتقایی افاضه ایدر ؛ نصل اولورده بصیرتن ، حیاتدن نصیبی اولیان ماده انسانده و حیوانده کندیلرینی محیط اولان اشیا بی تمیز ایدم بیلیمک ایچون اک بدیع برترتیب ، اک مکمل بر نظام ایله بوقدر مدققانه ، بوقدر ماهرانه حواس ابداعنه ظفر یاب اوله بیلیر ؛ نصل اولیورکه بو حواس ، بواجهزه ، بوتون بواجزای بدن افکاره طورغونلق ویره جک بر ترکیب اکمل ایله ترکیب ایدپورده ایچلرندن هیچ بری وظیفه دن خالی بولونمپور ؛ قرینی اولدیغنی جزئک آهنکنی خللدار ایتپور ؛ نهدن بو عالم طبیعت هول انکیز بر خلیسطه

اوجدی. ای اما بوقنادلر نره دن کلدی دیه جک اولورسه کز اوزمان ده دیرلرکه طیورک ایلك نوعلری سیر و حرکت یوقاری به طوغرو صجرامقله باشلامشیر ؛ صوکره آرهدن ملیونلرجه سنه کچجه بو قنادلر کندیلکندن پیدا اولمش .. آرتق اوچمشیر .

ای قاره عرفانسیر، کورویورسک یا، بو سخیف رایله، بو جزافات آلود ملاحظه لر قارا کلق برر قهوه گوشه لرینه چکیلوبده اسرار چکنلرک قوردقلری خیالاته بکزه میورمی ؛ اکر طریط ایله فیلک ، طاووق ایله آتک شکلری آرهدن کی اختلافی بزه بونظریه لر تفسیر ایده جک ایسه های علمک طوپراق باشنه ؛ اوزمان آرتق علوم و فنون ایله مشغول اولانلر ایچون واجب اولان حرکت کتبخانه لرینی آتسه ویروب دومانلرینی هوایه صاووردقن صوکره پنجره نك اوکنه کچرک، غنان خیالاتی آله بیلدیکنه قویورره رک بو عالمده کی ابداع دهشت فرمای کندی عقل قاصرینه، کندی فکر ضعیفه کوره تاویل و تفسیره یلتمکدر هیات ! او یله دکل «ما اشهدتهم خلق السموات والارض ولاخلق انفسهم وما کنت متخذ المضلین عضداً.»

ایچنده بولوندیغمز اون طقوزنجی عصرک واسطنده انواع مخلوقاتک اصللری حقنده ایکی نظریه ظهور ایتدی . بز اولنری اکلنجه قیلندن اوله رق خلاصه بوراده ذکر ایده جکزه افکار مادیونک — جزای الهی اوله رق — هانکی درکه سخافته قدر دوشدیکي عموم ناس نظرنده تعین ایتسون .

بو آدملر بز طرفدن بردام ضلال و غلطه دوشمه مک ایچون موجودیتی حواس ایله ثابت اولیان شیلره اعتقاد ضعفندن قطعاً متعالی یز ؛ حقنده دلیل حسی قائم اولیان ظنون و فرضیاتی ده قبولدن کلیاً وارسته یز، دیه یلان یره ، حقسزیره قورولوب طورورکن برده باقارسکزه دیکر طرفدن موجوداتک بر صانع موجد اولمقسنزین یارادلماسنه اسباب سرد ایده جکلری زمان آزاچق عقلی اولانلرک اصلا قبول ایده میه جکی درجه ده غریب ، اوقدر مضحک بر طاقم سفسطه لردن ، تکفلردن استمداده قالدیشیرلر . (والله غالب علی

امرہ) . م بعدی وار محمد فرید وجدی مترجمی : محمد عاکف

مَوَاعِظُ

مقرری
مناسرتلی اسماعیل حق
محرری
ح . اشرف ادیب
۵۴ درس — ۲۳ کانون ثانی سنه ۳۲۴

میل عظیم ایله میل نهدر ؟ بالکلیه شریعت دائره سندن چیقماق ، ته قدر کوزل خویلووارسه غائب ایتمک، دشمنلر طرفه میل ایتمک ... نهدر بو؟ دشمنلرک منفعته ایش کورمک ، اونلرک تهیه ایلدیکي فساده قایلماق، درلو درلو قته لروماحی سلامت اولان حاللری ترویج ایتمک ... بونی دشمنلرکز دائماً سورلر . کرک خارجه کیلر، کرک ایچمزه کیلر.

امان یاربی اکر فلسفه نك غایتی بوايه انسانک تصویریه حیوانک کی آرهدن نه قدر مقارنت وارمش !

بزم ایچون آرتق بو نقطه ده طورمق ایجاب ایدردی . زیرا الحادک بلنی قیردق ؛ دوکومی چوزدک . لکن بجنده تفنن اولمق اوزره اولا مادیونک کائنات ارضیه نك اصللری حقنده کی نظریه لرینی ، صوکرده عالمک صانعسز یارادلمش اولمسنه دائر فرضیه لرینی سرد ایله جکز . تاکه حاله مطلع اولانلر بو مفرط آدملرک ایلری سور . دکلری فرضیات — شهسز حقلرنده برجزای الهی اولمق اوزره — سخافت فکرک ، ضعف عقلک هانکی درکه سنه قدر اینیور، کورسونلر . جمادات ، نباتات ، حیواناتدن عبارت اولان موالید ثلثه طبیعت بر مدت اماله نگاه ایله بو اوج عالمک هربری اوزرندن عالمانه اسرار فکر ایدرسه کز ؛ محتوی اولدقلری شخصیتلرک صور کونا کوننده کی بدایه ، اشکال وانواعنده کی اختلافه ، اجزای فردیه لرینک ترکینده کی سرائر دقیقه واقف اولورسه کز ؛ صوکرده بونلرک مؤثرات و عوامل طبیعت ساینسده نصل تکون ایده بیله جکنی بیلیمک ایچون کندیکزده بر آرزو طویارسه کز حضرات مادیونه صوریکز .. باقیکز سزه نه یقینی خبرلر ویره جکلردر ! اوت آله جفک معلومات اوزرینه اوقدر کوله جکسکزه تسمله اکتفا ایده میهرک قهقهه یه باشلايه جقسکز .. آه اکر علم بویله کوکل اکلندیره جک طرزده اوله ایمش نه قدر ای اوله جقمش ... باقیکز مادیون سزه نهدیه جک :

بسیط بر هجره دن طوتکزده ابداع تکوینک غایتی اولان انسانه وارنجه یه قدر بوتون کائنات آرهدن کورمکه اولدیغمز بو اختلاف عظیم ایضاحی کوچ بر شی اولدینی کبی اوزون اوزادی به کلفتی ده ایجاب ایتمز . [انسانی مطالعه ده دائم فکرلرینی یالکز نباتات و حیواناته سوق ایتلرینی قارئین کرامدن رجا ایدرز .] زیرا بو اختلاف باشقه بر سیدن دکل انجق مکان ایله اوکانه تسلط ایدن مؤثرات و عوامل طبیعتک تأثیرندن حاصل اولمشیر . مثلاً ظرافیه باقدیغکز زه ان بوننک اوزونلغندن متعجب اولورسکز . حال بوکه بو فوق العاده ک شوندن نشئت ایدیور : بو نوعک اک اولکی انالرینک بونلری طوغوردقلری یرده تغذی ایچون اغاج یاپراقلردن باشقه برشی یوقش . اویاپراقلرده یوکسک اغاجلرک یوقاریکی داللرنده ایمش . ایشته بو پیجاره حیوانچقلر آچلقدن یزار قالدجه بویونلرینی اویاپراقره طوغرو اوزانمایه مجبور اولورلر ایمش . بناء علیه بویونلری الجای ضرورتله تدریجی تدریجی اوزایه رق بوکون کوردیکمز طولی بولمش . دیمک که طبیعت ظرافیه بو اوزون بونی بالاختیار ویرمه مش .. بلکه ادامه حیات ایچون ضرورت اونک بونی اوزامش . بو بیتدی . قوشلرک قنادلری نظر حیرتکزی جلب ایدر ، اوزرلرنده کی نقوش والوان خوشکزه کیدرده طیوری هوالره حاکم ایدن اوآلاتک صناعتنده کی ایجه لکه مجلوب اولورسه کز بونکده تاویلی کوچ برشی دکلدر : ظرافه حقنده سویلدیکمز کبی بونک ایچون ده دیرزکه قناد قوشه اوچسون دیه ویرلیدی ؛ بلکه قوش قناده مالک اولدینی ایچون

مرحمت دکل . بیه بیه اضمحلاله دوشورمک : اما قصد ایتسون ، ایتسون ! بیه رک ، بیه رک یاپسون ... هپسی بردر : دکل کی صوکی هلاکدر ؛ ها قصد ایتمش ، ها ایتمش .

نه بیورور حضرت پیغمبر اقدمز ؟ (ادا طهرت المعاصی فی امتی عمهم الله بعداب من عنده) امسلمه رضی الله عنہادن مروی در . مسند بن احمد حبلده یازیلی در . قرق بیک حدیثی حاوی ، التي جلد اوزرینه مطبوع بر کتاب در . امسلمه دیورلرکه :

برکون حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم اقدمز بیوردیلرکه (ادا طهرت المعاصی فی امتی ....) بنم امتده علناً معصیتلر ارتکاب اولورسه ، سرخوشلق ، عشرت ، فنا یولده کیدیلیرسه ، درلو درلو فواحتش بی پروا اجرا ایدیلیرسه ؛ حکومت ده : « بک اعلا ایتدیگز » دیرسه ؛ مضرت دکل ، بلکه منفعت بکلر ، منکراتی برطاقم رسومه باغلار ، فواحتشک دوامنی تأمین ایدر ؛ بویله علناً منکرات اجرا ایتدیرسه ؛ هرکس ده بوکافارشی : « بک کوزل ! » دیر ، اشتراک ایدرلرسه (عمهم الله بعداب من عنده) الله متعال حضرتلری مجموعنی برعذابله ، هپسی بردن معذب قیلار . معصیتلر علناً ایشله نیر ، هرکس سکوت ایدر ، اخلاق ملیه بوزولور ، معاصی ومنکرات ترویج ایدیلیرسه خاطره کلین برعذاب ویرر . هپسی معذب قیلار .

بن دیدم که : — (یارسول الله اما فهم یومئذ اناس صالحون) اوکون امتک ایچنده برطاقم صالح آدملر بولنمایه جق می ؟ هپسی بویله معصیتی ایشلیه جک ، اوکا بناء می هلاک اوله جق ؟ ..

اووقت بیوردیلر : — (بلی !) خایر ، خایر ، صالحلرده وار ، عابدلرده وار ، زاهدلرده ؛ لکن هپسی بردن هلاک اوله جق . یعنی دشمنلره قارشی مغلوب اوله جق اوله جک دیمک دکل . چونکه اولمک هلاک دکلدر . اصل هلاک ، یاشایوبده چکمک ، مقهور ، ذلیل اولمق ، حقوقدن محروم ایدیلیمک ، امت محمدک باشنه کلن بلالری طویوبده یوره کی باره لئقی ... بوسنده ، بلغارستانده اهل اسلامه درلو درلو اذالر اولیور ، بونلری ایشدکجه یوره کاریمز باره لامتازی ؟

— (قلت کیف یصنع باولئک) او صالحلره نه درلو معامله بیوریله جق ؟ . — اوت ، عین معامله بی کوره جکلر . (یتصیهم ما اصاب الناس ثم یصیرون الی مغفرة من الله ورضوان) اونلرده او آفتلری چکه جک ... سوکرا ، هرکسه اصابت ایدن بلا اونلرکده باشنه کله جک ، لکن اولدکن صوکر اللہک مظهر انعامی اوله جق ، رضوان الهی به قاووشه جق . کناهلری یوق . چالیشمشلر علمی ارشاده . اللرندن کلن وظیفه بی ایفا ایتمشلر . لکن سوزلری تأثیر ایتمه مش . عالم دائماً فساده میال اولمش . اونلرده بیچاره برچکلر . شرارناس غالب کلش ، اونلرده او آفتلری چکلر . لکن آخرتده نیتلرینه کوره حشر اوله جق . عملنه کوره مکافات کوره جکلر . لکن نه چاره که دنیاده اونلرده چکیورلر . دنیا عذاب کییرسه هپسه بردن کلیر . نصل که کچن درسزده ایضاح ایتمشدک : (فتنة لاتصیب الذین ظلموا منکم خاصة) بیورلمشدی .

مسلمانلردن باشقه درلو انتقام آله مایه جق . اونک ایچون اخلاق اسلامیه بی بوزمغه چالیشیلر . بزلی ده شهوت پرست ایلسونلر ، احکام شرعی دن اوزاق دوشورسونلر . اوله برطاقم صایا یوللره صاپدیرسک ایتلر . کرک ایچمزده کی مفسدلر ، منافقلر ، هوا پرست برطاقم مستدلر ، کرک خار جده بولنان دشمنلر . اونلر میل عظیم ایله میل ایتدیرمک ایتلر . چیغیردن چیقارمق ، اسایشی اخلال ایتمک ، بالکلیه معاشرت بالمعروفی المزدن الهرق نامزی کیرلیمک ، بتون علم مدنیته قارشی بار بار لقله یاد ایتدیرمک آرزو ایدرلر ... باشقه چاره یوق . اهل اسلام جدیدت اوزره کیدرسه ، جمله عالم شهرتی بیلورلر ، هیچ اولمازسه سکوت ایدرلر ، ذاتاً بزده اونلری ایتلر : سکوت ایتسونلر ، حقمز اولان شیلرده « حقکز وار » دیسونلر ، هرکسه یابدقلمی کی حقوق بین الملل قواعدینی بزم حقمزدهده کوزتسونلر . حالبوکه ایچمزده کی دشمنلر عداوت بسلرلر ، نزی چیکنه تمک ایتلر . بلغارستان بیه حدودده بر مسئله چیقارمق ایتلر . قره غول محللرینه سلاح آتدیرر . تجاوز کارانه حرکاتده بولنور . نه اولورسه اولسون بزم طرفزدن هجوم ایدیلسون ، محاربه بزم طرفزدن باشلاسونده صوکره :

— کوردیکزمی ترکلری ؟ دیسونلر ، اونلر آدم اولماز . باقی بز صلحه چالیشرز ، ائتلاف ایچون آدم کوندردک . هر درلو تکلیف لری مذاکره ایله مشغولز ، اونلر بر طرفدن بزه سلاح قوللانیورلر ... بویله دیه جکلرده صوکره عالمی کندیلیرینه دوست ایده جکلر . هرکس اوله دیه جک : — حقیقه تورکلر آدم اولمازمش ... (۱)

ایشته جناب باری اعتدالی امر ایدر . سز تجاوز ایتیمک ، دشمندن تجاوز اولورسه اووقت دفعه چالیشک ... یوقسه شهوت پرست اولانلر سزی چیغیردن چیقارمق ایتلر ، دفعی قابل اولمایه جق مخاطره لره دوشورمک ایتلر .

ایچمزده بویله لری وار . ذاتاً بزنده دن بو حاله کیردک ؟ هپ اخلاقلری بوزمشلر ، کویا دوستلق ایتیمک ایسته مشلر . اسکی زمانده حکومت آدملری اوله یامیشلر ، هرشی مصرح ، هر فائق آچیق . کیمسه یه مجازات یوق . کیمسه یه نه یایدک ؟ دین یوق . ملتک اوکنی آچدیلر ، هر درلو مساعدات بخش ایتدیلر . مقصدلری معلوم : عالم ذوق وسفاخته اوغراشسون ، بریدن یایه جغنی یاپسون ... ملتی بربریله اوغراشدیرمق ، جنایتلر ، قارلر ، فحش وردالتلر ... نه یاپیلیرسه یاپلسون ، تک کندیلر یله مشغول اولسونلر ، اونلری دوشونمسونلر ... بو واسطه ایله اخلاق ملیه بی بوزدیلر ، احکام شرعی بی آیقلر آله آدیلر ، طریق تحصیل قیامق ایچون امتحانی بیه قالدیردیلر ، معاصی ومنکراتی بالکلیه اعلان ایتدیلر ، هر درلو فائق اورتهده دونیوردی . احکام شرعی آیقلر آله آلیرسه نه اولور ؟ هپمزه بلا کلزمی ؟ بیکلرجه حدیث شریف وار ، بونی تأیید ایدر . احکام شرعی بی اجرا ایتدیرمه مک ، اخلاق ملیه بی محفظه خصوصتی اعتاده بولونماق دشمنلرکدر ، ملتک محوینه یورومکدر . یوقسه مساعده ،

بومآلده برفاج حدیث شریف دهاوار ، حقیقه احوالمزه موافق دوشر ، مع التأسف .

(لاتزال هذه الامة تحت يدالله مالم يمالقراؤها امراءها ومالم يرك صلحاؤها فجارها ومالم يهن خيارها شرارها فاذاهم فعلوا ذلك رفع الله يده عنهم ثم سلط عليهم جبارتهم يسومونهم سوءالعذاب ثم ضربهم الله بالفاقة والفقير)

بوحديث شريفده « مسند احمد » ده يازيلي در . بركون حضرت فخر كاشات افندمن بيوز مشركه : اي اتم ، اصحاب ! بيلمش اولك كه بوامت يوقى ، - امت مرحومه احمديه - اللهم حميه سنده ، يد كرماته سنده در ، دست تصرف سبحانيد در . جناب حق امت اسلاميه بي محافظه بيوره جق . بنم امت سائر امتره غالب كله جك . هروجهه نصرت الهى كنديلرينه رايبكان اوله جق . نه مدتجه بويله اوله جق ؟ (مالم يمالقراؤها امراءها ومالم يرك الخ) قيامته قدر سورميه جكمي ؟ اللهم نصرتي موعوددر : اما برطاقم شرطلره مقيددر ؛ شرطلر بولنورسه حميه وار ، شرطلره رعايت ايتمز لرسه بوزولورلر . استعذ بالله : (ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم) برقومه جناب حق معامله الهيه سنى تغيير ايتمز ، تاكه او قوم نفسلرينه عائد اولان وظائفي تبديل ايتمده . كندى وظيفه دينه ليرنى اخلاص ايتمده ، اخلاقى بوزمادجه ، سفينهانه حرکته پويان اولمادجه رب العالمين تغيير ايتمز ، تبديل ايتمز ، اوتهدنبرى نه ايسه عادت الهيه سنى اونى ادامه بيورور ؛ لكن كنديلرى بوزارلرسه بوزولورلر ، باق جناب حق نه بيوريور . (ولن تجد لسنة الله تبديلاً)

(مالم يمالقراؤها امراءها) قول شريفده امتك « قراسى » ديمك ، علماسى ديمك در . اوقويانلر ، يازانلر . برآزده قرآنى حقيه او قومق معناسنى اكلامق لازمدر .

معناسنى اكلاميان ، تعظيم ايتمين قاره حقيقى صاييلماز . بو ، علم ايله اولور . علمك نه قدر قوى ايسه احترامك اونستنده بالا اولور . اسكى زمانده علمايه « قراء » ديرلردى . زيرا بحق قرآنى او قومق عالمك شانى در . يعنى « علملر امرايه مبالات ايتمده ». چونكه احكام دينيه بي محافظه ايدمده علملر امرايك رآينه مامشات ايدرلرسه . احكام جليليه بي محافظه يه دقت ايتمز لرسه ، امرايك رآينه تابع اولورلرسه . حاكمر ، مقتيلر ، سائر مراتب عليه بي احراز ايدنلر شريعتك حكمنه باقازلر ، بلكه امرايك ، سلاطينك سوزينه ، اونلرك امروفرمانه تابع اولورسه ، بو حمايه موعودده دن محروم براقيرلر . او موقعه بچيرن ، او مامورى كنديسنه توديع ايدن كيمسه نك اسيرى اولور ، اللهم فرمانى كوزتمز . (مالم يرك صلحاؤها فجارها) . برده صالح اولانلر ، فاجر اولانلرى تزكيه ايتمده الله نصرت ايدر . اما تزكيه ايدرسه ، كوردكبرى فناقلره ابي ديرلرسه جمله سنى محروم اولورلر ... نصل كه صوكره ديور : (ومالم يهن خيارها شرارها) خيارناس شرارى تهنه ، تبريك ايدر ، يورينه كولر ، ابي ياپدك ؛ ديور . خيارناس شراره تماميله مربوط ،

تهنيه وتزكيه سنده بولنور . ديمك اوليوركه اشتراكى آب آشكار . بايق نصلسه ؛ ياپانى تجيل ، تبريك ايتمده اوليله در . آره سنده نه فرق وار ؟

ايشته امتنه نصرت الهيه موعود ؛ لكن بو شرطلره مقيددر ؛ علملر شريعتى طانيه جق ، شريعتدن باشقه حاكم بيلميه جك . شريعت فوقده برقوت فرض ايتمه جك ، اونى هر قوتك فوقده بيله جك . شريعت حاكمر ، محكوم دكلدر .. آسر در ، مامور دكلدر . صوكره برطاقم انسانلر فناقلر ياپارلر ، فجره علناً منكراتى ايشلمكه مسارعت ايدرلر ، اوته كيلرده يوزلرينه كولرلر ، برلكده يرلر ، ايجرلر ، اكليرلر ... سرخوشك مزه سنى يمك كچي ... ايشته اوز مرده يه قاشيدك ، كيتك . عشرت ايتمز مش ، فقط مزه سنى ير . شاننه ياقشيرمى ؛ معروف كيمسه لر ، مناصب عاليه بي ضبط ايتمز . صوكره برطاقم اوليله ... نورسيدلر ايله ، برطاقم اخلاقى بوزوق كيمسه لره دوشوب قالفارسه ، همدم اولورسه ، اونلره بزم عشرتمده ، علم آبد يوزينه كولر ، برلكده شرقى سويلر ، ديكلر ... نه اولور ؛ يابه جنى اودر ! ده اوته سنى يابه ميور . بونلرده خذله در . فجره وفسقه نك اك بيوكى صاييلور . عياداً بالله .

(واذا فعلوا ذلك رفع الله يده عنهم ثم سلط عليهم جبارتهم) صوكره الله عظيم الشان نه ياپار ؛ دشمنلرى اوستته مسلط ايدر . شريعت رعايت ايدمده جك ككين بولنمازسه اولوقت جناب بارى نصرت الهيه سنى نزاع ايدر ، دشمنلرى مسلط ايدر ، جباريه بي تسلط ايدر ، درلو درلو اشكنجهر اولور (ثم ضربهم الله بالفاقة والفقير) عاقبت فقرى ده اوزلرينه يوكتير ...

شمدى بتون ممالك اسلاميه فقر و احتياج ايجنده در . نه زراعتدن بر بركت وار ، نه صناعتدن . نيچون ؟ چونكه اللهم نظرندن دوشمشز ، احكام شرعيه بي مهجور ايتمز ، ماده ماده فسخ ايتمز . مجله ده مصرح اولنلرى ... آله ، آله او قدر آلمشز . برطاقم ماده لرى موافق كورمشكن اونكده ياريسنى المشر ، لغو ايتمز عادتاً . معامله ياپيلماز ديمشز ، اراده چيقارمشز ، اونك تيجه سنى نه اولمش ؟ شريعتدن قاچانلر دشمنلرك الله دوشر . هر طرفدن فقر و احتياج يقالرينه صايريلير . قانونلرى دوزلتمده ، سلامت قپوسنى آچمادجه فلاح بوله مازلر .

آل صكره ديكر بر حديث . بوده مسند احمد بن حنبل حديثلرندن . بوده دهشتدر . بركون سلطان انبيا افندمن بيورديلركه : (يوشك ان يتداعى عليكم الامم من كل افق كما تداعى الاكلة على قصعتها قلنا يارسول الله امن قلة بنا يومئذ قال لا اتم يومئذ كثير ولكم غناء كغناء السيل تنزع المهابة من قلوب عدوكم ويجعل في قلوبكم الوهن قالوا وما الوهن قال حبا الحياة وكرهية الموت) قورقارم كه سنك اوزريكزه اوليله زمانلر كله جك ، اي اتم ، بتون امتلر ، باجمله ملتر ؛ ملت اسلاميه يه هجوم ايدمده جك . (يوشك) يكاد معناسنده در . يقين زمانلر ده ديمك . اوليله بر زمانلر

ایدی. لکن رسول اللہ اکبر اوتوز بیک کشی ایله قارشى چیقمه سندن مهابت کلدی، قورقو کلدی. نهایت بتون اردوسیه دفع اولوب کتدی. بردها یرندن قالمادی، شان وشهرتی ذنیالری طوتان حضرت محمد (صلعم) قارشى قیصر هیچ سس چیقاره بیلر می؟

لکن آخر زمان بویله اولمایه جق، دشمنلرک قلمندن مهابت قالمه جق: سزک قلمکزه وهن کله جک: (ولاهنوا ولا تحزنوا واتم الاعلون ان کتم مؤمنین) یعنی حقا مؤمن ایسه کز وهن وحزنه کر قسار اولمایک. دشمنلره قارشى دائماً ثبات ایدک: کندیکزی ضعفه دوشورمیک.

وهن ندر، وهن نره دن کلیر؟ وهنک منشأی ضعفیت در: ضعفیت ده نره دن کلیر؟ (حبالیات وکراهیه الموت ..) حیاته محبت، اولومی کریه کورمک... ایشته مسلمانلق بودر، دائماً یشایلم دیرلره یشایه مازلر، ذلیل اولورلر.

نصل که خالد بن ولید عجم سفیرلرینه، شاهه بر مکتوب یازمشدی، بر طاقم تکلیفاته قارشى:

— پک اعلا، دیدی، قارشو چیقمه جقسک، لکن بیلمش اول، اوله بر قوم، بر عسکر ایله سکا کلیورم که سنک عسکرک یشامنی نه قدر سورلرسه اونلر اولمکی او قدر سورلر. سز جانه نصل مفتون ایسه کز اونلر شهیدلکه او قدر جان آتارلر. سزک حیاته محبتکزه بدل اونلره شراب شهادتی نوش اوله کلیرسه بویله اسلامه قارشى کیمسه طوره ماز. لکن بز دائماً یشایلم، محنته قاتلانلم دیرسهک... او حالده باری ایی کچنلم. مادام که مسلك رسولدن، مشرب اصحابدن بزده شمه یوق، دائماً دنیا به در میلزم، مردجه یشامق ایشمز دکل، الله یولنه اولمک کارمز دکل؛ او حالده سکوت ایتملی. بوزمانلر طبیعی بویله اوله جق. اوتوز ایکی سنه دنبری، بلکه اوچبوز سنه دنبری ضعفه باشلامشز. اوتوز، قرق سنه چالشمه دن نه ترقی اولور، نه معارف یولنه کیر، نه محکمهلر دوزه لیر... محاکمی دوزه لیملی. شریعتی اجرا ایچون وسائط لازم. بونلر زمان ایستر زمان. اونک ایچون خیلی مدت دهاسس چیقار ماملی، محاربه یه سبیت ویرمه ملی یز. دعا ایتملی یز: الله محاربه فلاکتی آچاسون. دشمن بر دکل. بلغارستانله حربه باشلادق می بریدن یونانستانده باشلار، اوتهدن قره طایغده طورماز، آوستریاده ما کدونیا به کچر.

بزم آنجق، آنجق بر دشمنله اوغراشمه یه وقتمز اولسون. بش اون دشمنله اوغراشمق بش اون سنه یه متوقف. (واعدوا لهم ما استطعتم من قوة) اوامر الهیه رعایت لازم. آنک ایچون دیگر جدیدلر وار، اونلره رعایت ایتملی یز. (لیس بحکم من لم یعاشر الناس بالمعروف) هر شیئی کوستر شریعت. پیغمبرمز هر درلو درس لر ویرمش، پیورمش که: هپ مؤمنلر حکیم اوله جق، حکمت اوزره حرکت ایده جک. فقط بیلمش اولمک که حکیم دینمز اول کیمسه یه که معروف ایله معاشرت ایتمز، عالم ایله ایی کچنمیور.

کله جک که امثلر بر برینی دعوت ایده جکلر. هر افنده سزله اوزریکزه هجومه حاضرلنه جقلر. نصل که یمکه هجوم ایدرلر، بیوک برسفره قورولور، هپسی بر برلرینه نصل اگرام ایدرلر، سزدهه طبقی اوله صالدره جقلر. اوله بر زمان کله جک که دشمنلر مات اسلامیه یه هجوم ایچون بر برلرینی اغرا ایده جکلر، تشویق ایده جکلر. بر سوزی غارتگران نصل یغمایه کیدرسه، بمالك اسلامیه یی اوله یغمایه قالمیسه جقلر. بز دیدک: — یار رسول الله! او هنکامده بز پک آزلق می قالمه جق، نهدن بویله اوله جق؟

پیوردی که: (لا) یوق یوق. اوزمان سز پک چوق بولنه جقسکز حددن زیاده چوق. (ولکنکم غشاء کفناء السیل) لکن نه یایم که آدم دکلسکز. هانی سیلار سوپوروتی، چورچوب کتیرر؛ که هیچ بر شیه یاراماز درلر کنارینه صاچار دوکر...

اونلره تشبیه ایدر، اوزمان خلقنی. چوق مشلر اما اوله چوپلر کبی طاغنیق، قابلیتمز، فائده سز... هیچ بر میوه یه تشبیه ایده میور، نباتاته بکزه ته میور. چونکه اونلر ده بر لطافت وار، جوهر وار. سیلرک کتیردیکی چوپلره تشبیه ایدر. اوله طاغنیق، دوکوتی؛ دوکولمش قالمش شیلر... بوزمانلر نه قدر اهل اسلام وار! اوچبوز میلیون وار. شاقه دکل بو افندی! لکن ینه بتون دشمنلر النده محکوم. چینده، هندستانده، آسیای وسطاده، جاواده دنیانک هر طرفده، ایشته بیلر سکز امر یقاده بیله بولونور. یکونی اوچبوز، درتیوز میلیون مسلمان. لکن اتحاد یوق، علوم و معارف یوق. جهاندن بی خبرلر. جهالتله یشارسه بر انسان طبیعی اوندی غیرتده، حمیتده اولماز. غالبیت ارزوسی ده بولونماز. احکام شرعییه وقوف اولما یخه مذله قاتلانق بر شی دکل: «صبر ایده جکم» دیر. حالبوکه الله اوله دیمه مشدر. سعی ایدرده عاجز قالیرسهک او وقت اللهدن امداد بکله. یوقسه مسکته قاتلانق موافق شریعت دکل.

ایشته بویله سوپوروتی یه، چورچوبه، تشبیه ایدر: او قدر چوقسکز اما طاغنیق. نه اوله جقسکز بیلر میسکز؟ (تزع المهابه من قلوب عدوکم) دشمنلر یکزک قلمندن مهابت قالمه جق.

حضرت رسول ذیشان افندمز دن ایکی آیلق یرده دشمنلر قورقاردی. شانی ایشیدییور، تیر تیر تیره لریدی. ایکبوز بیک کشی طوپلادی هر اقلیوس. — او وقت سوریه اونک زیر اداره سنده ایدی. تامصره قدر — اورادن مدینه یه کیده جک، زعمنجه دین اسلامی محو ایده جک ایدی. سطوت اسلامیه دن آرتق قورقغه باشلادی. تبوکه قدر کتدی. رسول الله افندمز اورایه قدر قارشى کلدی. معیت سنه لرنده اوتوز بیک کشی وار ایدی. «تبوک» وقعه سی معلوم؛ دشمن ایکبوز بیک کشی ایله حاضرلنمشکن قاچدی. هیچ بر محاربه یه بیله دایانه مدی، اوسطوته قارشى دوره مدی. الله تعالی قبلرینه قورقو ویردی. رسول اکرم اصحاب کرامی ایله تبوکه قدر کتدی. دشمنلر اثر کوره مدیلر. حالبوکه مدینه یه قدر کله جک

کیملره معاشرت بالمعروف لازم؛ کیملرکه محتاج اینسهک. کیملری دفع ایتمک قوتک یوق ایسه، ای کچنمکه مجبور اولورسک، هر کیملره ای کچنمکه مجبور اولورده ای کچنمزسهک حکیم دکلکسک .
— اما نه زمانه قدر طاقت کتیرهیم؟ بن کچنمک ایسترم، اونلر کچمیور ...

معروف ایله معاشرت ... او، بیوک بر حکمت در. لکن بعض کیمسلر وار، سن ای کچنمک ایسترسک، اونلر کچمیور؛ سکا اذا ایدر، سنی طغیانه مجبور ایتمک ایسته یور،
— الی الابد بو عذابه قاتلانیم می؟ ..

(حتی یجمل الله له مخرجا ...) الله بر سلامت یولی کوسترنجهیه قدر. او کیمسلرکه آنلره کچنمکه مجبورسک، قاوغا ظهور ایدرسه زیانلی حقیقه جقسک؛ بویله کیمسلرله ای کچنمکه غیرت ایده جکسک، تا الله بر سلامت یولی کوسترنجهیه قدر.

شرح: بو حدیث شریف هر یره تطبیق اولنور، دیورلر. قاری — قوجه مسئله سندن باشلار. مثلاً بر آدم زوجه سندن خشنود دکل. تام طبعنه کوره رفیق نصل بولورسک؛ بعضاً قادین زوجه سندن خشنود اولماز، بعضاً ارککک مشربنه موافق قادین دوشمز. فقط کچنمک مجبوریته وار. او حالده همان جزئی بر شینی سبب ایدوب آیریلیمق، کورولیدلر، فسادلر ایقاع ایتمک عقلی ایثی می؟ .. مادامکه برلکده یشامهیه مجبورسک، او حالده صبر ایتمک لازم، تا بر سلامت اولونجهیه قدر. اولورکه الله باشقه بر سلامت قابوسی آچار، قورتاریر سنی اوندن، یا خوداونی سندن! ..

زوجین آراسنده بویله اولدینی کبی، قنوقومشو آراسنده، حتی انسان ایله خدمه سی آراسنده بیله بویله در. اوشاقلر، بوندرده طبعه موافق اولوق پک کوچ. لکن انسانده بر خدمتجییه محتاج. بکجییه، هر به جییه، اشجییه احتیاج سروری. اوسته ایسه بر قالفه لازم.
— نرده بولهیم او یله سنی؟

بوله میورسک. لکن اونسزده اولماز بو. او حالده خوش کورمک لازم. عفو ایله معامله لازم. دائماً محسنات جهتی اورتیه قویمق موافق حکمت. بویله لازم. سکوت ایده جکسک، صبر ایده جکسک! ..
— نه وقته قدر؟

الله بر سلامت یولی کوسترنجهیه قدر.
ایچمزده خرسیتیانلرده وار، اونلرکده بعض حاللری کوجهزه کیدر. نیچون بوسوزی سویلرلر، نیچین فلان یره میل ایدرلر؟ اونلرده عثمانلی دکلی؟ .. واقعا تربیه سنلک ایدرلر، خطا ایدرلر، غرضکارلق ایدرلر، بر طاقم ممالک عثمانیه نیک تفریقنه قالدیشیرلر؛ فقط بوکون منع ایده بیلیرمیسک، قوللرینی بوکه بیلیرمیسک؟ او حالده نه مطبوعات اعظام ایتملی، نه ده قهوه لرده لاقیردینسی ایتملی. ملل سائرله ایله ای کچنمکه، اونلرک حقسز معامله لرینه قارشی سکوته مجبورز، اسکی قوتی آنجهیه قدر مدارایه بورجلی یز. حضرت رسول صوم و صلاتی نصل امر

ایدرسه ناس ایله مدارایی ده او یله امر ایدر. حضرت پیغمبر بر طاقم منتفذانه غیمتدن حصه ویردی. دین اسلامه کیره مش، لکن باشنده قرق بیک کیشی وار. قبیله رئیس. اولورکه اهل اسلامه بر یاره آچار. یاره ویرمشدی حضرت رسول، تالیف بین ایچون. (والمؤلفه قلوبهم). اهل اسلامدن ضرری دفع ایچون یاره ویردی. بدایه او یله ایجاب ایدردی. اسلام دهاقوی اولمامشدی، اودرجه پارلاماشدی. اونک ایچون شریعت تالیف بین ایله امر ایدنیور. بوزمانلر ایشته بدایت اسلام کبی در. (الاسلام بدأ غریباً وسیعود غریباً) شمدی او یله سطوت و غلبه اسلامده کی یایدنیغیزی یاپه مایز. او وقتک قهاسی بالاجتهاد او زمانلره مخصوص بعض حکملر وضع ایتمشر. قیامته قدر دوام ایتمز. او وقت ذمیلره قارشی بر طاقم معاملات شدید اجرا ایدرلر دی. لکن دائمی صورتله اجرا اولنه جق احکام قطعیه اسلامیه در، کیمسه دیه میور. بونلر ققهانک کندی اجتهادی. زمانک حاله کوره، اسلامک قوتنه کوره اجرا اولونوردی. اونلرک او یله شیمدیکی کبی بیک دانه حامیلری یوق. فوق العاده مجهز حکومتلر. بویله وسائطده مفقود. دشمن کله جک اولسه ده ایکی آیده کله مزدی.

قلیجکه کووه نیرسهک دشمنه قارشی چیقارسک. لکن شیمدی قلیج یاره ایتمز. حریف بر ثانیه ایچنده بیک کله یاغدی بر باشنه. زمان زمانه قیاس اولماز. اوزمانلرک احکامی زمان دکیشدکجه دکیشیر. چونکه بونلر اجتهاده مبنی اولور. منصوص بر شیلر دکل. منصوص بیله اولسه تکلیف الهی استطاعتله مقیددر. حالت عجزده نه یاییلیر؟ ..
صوکرا (فتوبی للغرباء الذین یصلحون ما فسد الناس من بعدی من سنتی) او حدیثیه ده او یله شرح ایدهیم که حیرتده قالیرسک. شمدیکی احوالز اوائل دور سعادتیه شبهدر. فخر عالم اقدمز نصل تدریجاً اعدایی یوله کتیردیه، اونلرک بورونلرینی قیردیه شیمدی ده او یله لازم. اونک ایچون معاشرت بالمعروف لازم. احکام الهیهیه رعایت لازم. (لیس بحکیم من لم یعاشر الناس بالمعروف) حدیث شریفنه باق. بو حال آرزو ایدیلمز. اما اللهدن بر سلامت اولونجهیه قدر، بر مخرج، بر طریق سلامت، که اسلامده قوت حاصل اولونجهیه قدر او یله اذا ایدرلر. سن اونلره ینه ای معامله ایده جکسک. سنکله کچنمک ایسته ینه البت سن ده کولر یوز کوستره جکسک. لکن کچنمک ایسته میور، فساد چیقارمق آرزو ایدنیور، سنی ده کندی کبی هوا پرست ایتمک ایسته یور. دشمن، دشمنلکنی ده کتم ایتمیور. بصیرت اوزره اولمالی یز، بوکون سن اونکله کچنمکه مجبورسک، او یله بر طاقم دشمنلر اولور، معاشرت بالمعروفه محتاج اولورسک ... اکر حکیم ایسهک مطلقاً بونی اصفا ایده جکسک. مؤلفه قلوبدن عبرت آله جقسک، هر شی موقعنده اولور. هر حکم زمانه کوره تطبیق اولنور. الله جمله مزی منام غفلتدن ایقاظ ایلیه.

هه نیجی درسک صوکی